

SOCIAL- OCH HÄLSOVÅRDSUTSKOTTETS BETÄNKANDE 21/2000 rd

Regeringens proposition med förslag till lag om ändring av 3 § lagen om moderskapsunderstöd

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 19 september 2000 en proposition med förslag till lag om ändring av 3 § lagen om moderskapsunderstöd (RP 118/2000 rd) till social- och hälsovårdsutskottet för beredning.

Lagmotion

I samband med propositionen har utskottet behandlat en lagmotion (LM 98/2000 rd — rdm. Raija Vahasalo /saml) med förslag till lag om ändring av 3 § lagen om moderskapsunderstöd. Motionen remitterades till utskottet den 21 september 2000.

Tillfällig ordförande

Utskottet har valt rdl. Marjaana Koskinen till tillfällig ordförande, eftersom ordinarie ordförande och vice ordförande var förhindrade att delta i behandlingen.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- överinspektör Eva Ojala, social- och hälsovårdsministeriet
- planerare Tuula Kähkönen, Folkpensionsanstalten.

PROPOSITIONEN OCH LAGMOTIONEN

Proposition

I propositionen föreslås att lagen om moderskapsunderstöd ändras. Rätten till moderskapsunderstöd utökas till att inte bara gälla adoptivföräldrar eller adoptanter till barn under ett år utan också adoptivföräldrar eller adoptanter till barn under 18 år.

Dessutom föreslås en teknisk ändring i förfarandet vid adoption mellan medborgare i de nordiska länderna.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2001 och avses bli behandlad i sam-

band med den. Lagen avses träda i kraft den 1 mars 2001.

Lagmotionen

Lagförslaget i lagmotion LM 98/2000 rd går ut på att rätten till moderskapsunderstöd uppstår redan när ett barn i överensstämmelse med adoptionslagen (153/1985) har placerats hos eller utsetts för adoptanten. Tidsfristen för anhållan om understöd skall enligt förslaget räknas från den tidpunkt när barnet utses eller placeras hos adoptanten.

UTSKOTTETS STÄLLNINGSTAGANDEN

Motivering

Av de orsaker som nämns i propositionen och på grundval av erhållen utredning finner utskottet förslaget behövligt och lämpligt. Utskottet tillstyrker således lagförslaget i propositionen, men med följande anmärkningar och ändringsförslag.

När rätten till moderskapsunderstöd uppkommer

Det är enligt utskottet ett bra förslag att rätten till moderskapsunderstöd för adoptivföräldrar utvidgas. Utskottet vill dock lyfta fram tidpunkten för när rätten till moderskapsunderstöd uppkommer.

Enligt 3 § i den gällande lagen om moderskapsunderstöd har adoptanter eller adoptivföräldrar med hemort i Finland rätt att få moderskapsunderstöd av statsmedel, när ett barn som inte fyllt ett år har placerats hos adoptanten på det sätt som avses i adoptionslagen (153/1985). Moderskapsunderstöd kan således ges ut först när ett barn har placerats i familjen. I praktiken innebär detta att adoptanter inte i likhet med biologiska föräldrar får tillgång till moderskapsförpackningen innan barnet kommit till familjen. Moderskapsförpackningen innehåller mest kläder och annan utrustning för spädbarn. Därför har många saker hunnit bli onödiga när barnet hunnit växa innan familjen får tillgång till förpackningen. Detta gäller särskilt vid utländska adoptioner.

För att moderskapsförpackningen skall kunna utnyttjas på bästa möjliga sätt är det viktigt att de som adopterar barn under ett år kan få tillgång till förpackningen så snart som möjligt sedan de fått in besked om barnet. Detta mål är motiverat med hänsyn till att adoptivföräldrar och biologiska föräldrar skall behandlas lika. Utskottet föreslår att lagförslaget ändras så att rätten till moderskapsunderstöd uppstår redan när den som ger adoptionsrådgivning eller den som tillhandahåller internationell adoptionstjänst har utsett ett barn som skall placeras hos adoptanten.

Att ett barn har utsetts avser av hävd den tidpunkt, när det bland de som anholder om adop-

tion finns lämpliga adoptanter och barnet kommer att föreslås som adoptivbarn till dem. Vid den tidpunkten har förutsättningarna för adoption redan utretts och nämnden för adoptionsärenden gett sitt tillstånd för internationell adoption. Vid adoptioner inom Finland är det den som ger adoptionsrådgivning som bestämmer vilka bland de sökande som skall bli adoptivföräldrar. Vid internationella adoptioner är det den utländska tillhandahållaren av adoptionsservice som meddelar sökandena om lämpliga barn genom den finländska tillhandahållaren av adoptionstjänst. De som anhöllit om adoption kan tacka ja eller nej till det barn som föreslås. När ett barn väl har utsetts brukar det mycket snabbt placeras i familjen. Vid internationella adoptioner brukar det gå flera veckor från att barnet har utsetts till att det placeras i familjen.

Enligt vad utskottet har erfart brukar förfarandet ovan nästan alltid resultera i att barnet placeras i familjen. Om det barn som har utsetts för adoptanterna inte placeras i familjen och de redan har hunnit få moderskapsunderstöd beviljat, kan bestämmelsen om återkrav i 10 § lagen om moderskapsunderstöd tillämpas.

Om det barn som har utsetts för adoptanterna inte kan placeras i familjen av orsaker som inte beror på adoptanterna, kan det sannolikt ofta anses rimligt att moderskapsunderstödet inte återkrävs. Moderskapsunderstödet brukar inte återkrävas när barnet dör under graviditeten eller vid förlossningen. Ett nytt barn utses sannolikt ganska snabbt om adoptanterna inte får det barn som ursprungligen var avsett för dem. I sådana fall är det onödigt att återkräva moderskapsunderstödet och låta adoptanterna anhölla om nytt understöd. Även om moderskapsunderstöd som regel inte återkrävs kan det i vissa fall vara rimligt att adoptanten har rätt att anhölla om moderskapsunderstöd också för det nya barnet. Detta förfarande kan tillämpas exempelvis när familjen inte får det tilltänkta spädbarnet utan ett äldre barn eller när familjen ursprungligen fått meddelande om ett äldre barn men i stället får ett spädbarn.

I propositionen nämns att rätten för familjevårdare att få moderskapsunderstöd bibehålls. Vid familjevård kan barnet i praktiken anses ha utsetts och placerats vid samma tidpunkt.

Tidsfrist för anhållan om moderskapsunderstöd

Även om rätten till moderskapsunderstöd enligt lagbestämmelsen uppkommer redan när ett barn har utsetts, är det rimligt att tidpunkten för anhållan om moderskapsunderstöd räknas från den tidpunkt då barnet placeras i familjen. Adoptivföräldrarnas rätt att få föräldrapenning uppkommer vid den tidpunkt när de tar barnet i sin vård och de måste anhålla om föräldrapenning inom två månader efter att de tagit barnet i sin vård. Om föräldrarna vill kan de då anhålla om moderskapsunderstöd och föräldrapenning samtidigt. Den som ger adoptionsrådgivning eller den som tillhandahåller adoptionstjänst lämnar enligt nu-

varande praxis ett intyg till Folkpensionsanstalten över när barnet har placerats i familjen, för att adoptivföräldrarna skall kunna anhålla om föräldrapenning och moderskapsunderstöd. Därför kan det räknas ut när ansökningstiden går ut på grundval av intyget till Folkpensionsanstalten.

Utskottet föreslår att lagförslaget i propositionen ändras. Lagmotion LM 98/2000 rd har beaktats i utskottets ändringsförslag och utskottet föreslår därför att motionen förkastas.

Förslag till beslut

På grundval av det ovanstående föreslår social- och hälsovårdsutskottet vördsamt

att lagförslaget i propositionen godkänns med följande ändringar (Utskottets ändringsförslag) och

att lagmotion LM 98/2000 rd förkastas.

Utskottets ändringsförslag

Lag

om ändring av 3 § lagen om moderskapsunderstöd

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen den 28 maj 1993 om moderskapsunderstöd (477/1993) 3 §, sådan den lyder delvis ändrad i lag 1581/1993, som följer:

3 §

Understöd till adoptivföräldrar och adoptanter

Utan hinder av 1 § 1 mom., 2 § och 8 § 2 mom. är också en adoptivförälder eller adoptant med hemort i Finland berättigad till moderskapsunderstöd av statsmedel, *när den som i enlighet med adoptionslagen (153/1985) tillhandahåller adoptionsrådgivning eller internationell adoptionstjänst har utsett ett barn under 18 år för att placeras hos adoptanten på det sätt som avses i*

adoptionslagen (*utesl.*). Vid internationell adoption förutsätter erhållande av moderskapsunderstöd dessutom att adoptivföräldern eller adoptanten har beviljats ett sådant tillstånd av nämnden för adoptionsärenden som avses i 25 § 1 mom. adoptionslagen.

En adoptivförälder eller adoptant som önskar få understöd, skall ansöka om det *senast* två månader efter det att barnet har placerats hos adoptanten på det sätt som avses i adoptionslagen. Understödet kan dock beviljas även i det fall att ansökan inte har lämnats in inom utsatt tid, om

det trots förseningen vore oskäligt att förvägra stödet.

Ikraftträdelsebestämmelsen

(1 mom. som i RP)

Moderskapsunderstöd enligt denna lag betalas för ett barn *som på det sätt som avses i 3 § lagen om moderskapsunderstöd har utsetts för att placeras hos adoptanten eller har placerats hos adoptanten på det sätt som avses i adoptionslagen den 1 mars 2000 eller senare.*

Helsingfors den 28 september 2000

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Marjaana Koskinen /sd
medl. Merikukka Forsius /gröna
Saara Karhu /sd
Marjukka Karttunen-Raiskio /saml
Valto Koski /sd
Pehr Löfv /sv

Juha Rehula /cent
Päivi Räsänen /fkf
Marjatta Stenius-Kaukonen /vänst
Raija Vahasalo /saml
ers. Anne Huotari /vänst
Erkki Kanerva /sd.

Sekreterare vid sammanträdet var

utskottsrådet Eila Mäkipää.